ПОДАРЕНО
ОТЪ
ПЕТКО ДИЧЕВЪ

КРАТКИ НАСТАВЛЕНИЯ

ЗА

ПОСѢВАНИЕТО и ОТГЛЕДВАНИЕТО

НА

ПАМУКА

(Gossypium Hebaceum)

ВАРНА
Печатница на Л. Нитче
1904.

V 4576
ТБ216.7
1960
Д5173 1978
ВСИ „В. Коларов"
Централна библиотека
ПЛОВДИВ
1397
Д 7124 почв.
1960

ФАКУЛТЕТЪ НА УНИВЕРСИТЕТА
АГРОНОМИЧЕСКИ
ИЗТОЧЕНЪ
ПО ОБЩО
ЗЕМЕДЕЛИЕ
СОФИЯ

КРАТКИ НАСТАВЛЕНИЯ

за

поствването и отглеждането

на

ПАМУКА

(Gossypium Hebaceum).

Почва. Най добри за памука се считатъ дълбокитѣ не много влажни, нито много сухи, но силни почви, стига да сж запазени отъ къмъ сѣверната страна и да сж изложени къмъ югъ или истокъ. Глинесто-варовититѣ, почви съ пропускателна за водата подорница (мъртвица) сж много добри за памука. Въ такива почви, при благоприятни климатически условия, памука достига до 1 метъръ височина.

Нивата, на която ще сѣемъ памукъ, трѣбва да бжде добрѣ разработена, като първата орань трѣбва да

бжде извършена още въ края на есеньта. Прѣди да се извърши посѣването въ ниви и мѣста, кждѣто прѣзъ лѣтото страдатъ отъ сушата, и ако въ такива ниви е възможно прѣкарване на вода, добрѣ е да се приготвятъ лѣхи широки отъ 1.20 до 1.70 метра. Да се знае като правило, че понеже памукътъ силно изтощава почвата, то нивитѣ за памукъ трѣбва прѣдварително да сж наторени и слѣдъ прибиране на реколта пакъ да сж наторятъ за слѣдующето растение.

Посѣване. Посѣването на памука трѣбва да стане тогава, когато нѣма вече опасность отъ измръзване, а това врѣме е когато срѣднята дневна топлина достига $+15^0$—16^0 С. Здравото сѣме се познава по това: като се обѣли черната му кожичка, покрита съ памукъ, и се разрѣже бѣлата ятка, ако видимъ, че вжтрѣшностьта на ятката е бѣла и посипана съ бѣли точици то трѣбва да заключимъ, че сѣмето е здраво, а ако тази ятка е жълтеникава то сѣмето е старо и изгубило кълнителната си сила. Прѣди сѣянието за по лѣсно плъзгание на зърната изъ ржката на сѣяча добрѣ е да се очистятъ тѣ отъ памукътъ, който ги покрива, но и безъ това памученитѣ зърна могатъ да се посѣятъ.

Посѣването на памука трѣбва да става въ рѣдове. Това е необходимо за по лесното му обработване. Въпросътъ за растоянието между рѣдоветѣ и растоянието между отдѣлнитѣ растения, на което трѣбва да се сѣе памука, неможе да се разрѣши въ положителна смисъль, защото това зависи отъ самия видъ памукъ, който искаме да посѣемъ и отъ естеството на почвата, на която ще го сѣемъ. Памукътъ, който се отглѣдва въ южна България, се сѣе на растояние между растенията отъ 40—60 см. Направенитѣ опити въ испитателното поле въ окржжния монастиръ „Св. Константинъ и св. Елена“

прѣзъ 1898 год. и прѣзъ 1900 г. въ с. Бѣлево, Варненска околия, доказаха, че растоянието между коренитѣ и между редоветѣ трѣбва да е по 1 м. или на всѣки квадратенъ метръ трѣбва да има по едно стѣбло. Доставеното прѣзъ н. г. сѣме отъ памукъ е изъ Сѣверо-Американский щатъ *Тексасъ*, климатическитѣ условия на който въ малко се различаватъ отъ нашитѣ тукъ. Въ много богатитѣ и наклонени почви на този щатъ както и въ щатитѣ: Мисисипи и Луизияна памукътъ се сѣе на растояние едно растение отъ друго по на 1.80 м., а въ редки случаи и до 2.70 м., но тамъ памука достига 5.40 до 7.20 м. височина, даже и по-вече. Въ съвършенно бѣднитѣ почви на сжщитѣ щати сѣятъ памука на растояние отъ 20—30 см., а въ малко по богатитѣ — на 30—40 сантим. Въ памученитѣ плантации въ сѣвернитѣ щати на Сѣверна Америка, а именно: щатитѣ Сѣверна Каролина, Тексеи и Виржиния рѣдко

ще се срѣщне памукъ засѣтъ на растояние повече на 30 см. между отдѣлнитѣ растения. Опититѣ направени въ щата Георгия сж установили, обаче, че на земя която може да даде отъ 56 до 85 килограма памукъ на декаръ или 560 до 850 килограма памукъ на хектаръ, растоянието между отдѣлнитѣ памучни растения трѣбва да е 1.80 м., а между редоветѣ 3.60 мет.

Отъ казаното до тука по отношение за растоянието, което трѣбва да се дава между памучнитѣ растения, може да се извади заключение, че при по гжстото (честото) посѣване на памука се намалява реколтата на всѣко отдѣлно растение, обаче общото количество на произведението, получено отъ подобно гжсто насѣта площь, не се намалява, понеже тя ще съдържа много повече по количество отдѣлни растения, така щото за насъ не остава друго освѣнъ при опрѣдѣлявание растоянието да вземемъ прѣдъ видъ силата на ни-

ВСИ „В. Коларов"
Централна библиотека
ГЛОВ...

вата и колкото нивата е по слаба да посѣемъ памука по гжсто, а колкото е по силна да го посѣемъ по на голѣмо растояние, като за норма за неизтощенитѣ още наши земи вземемъ растоянието между 0-40 м. — 1 м.

Щомъ сме се установили върху растоянието, което трѣбва да дадемъ между редоветѣ и между отдѣлнитѣ растения, не ни остава друго освѣнъ да пристжпимъ къмъ самото засѣване, което извършваме по слѣдующия начинъ: Прокарваме въ обикновсно дървено орало браздитѣ и послѣ на даденото растояние пускаме въ тѣхъ по 2—3 зърна, слѣдъ което ги зариваме съ кракъ и така продължаваме до засѣването на цѣлата нива, т. е. този начинъ на сѣяние е сжщия по който се сѣе и кукуруза. Памука се сѣе и въ огнища въ редове, като чрѣзъ вѣже се опрѣдѣлятъ редоветѣ и съ мотика се направятъ огнищата, въ които се пускатъ по 2—3 зърна и се заривать съ ржка

или грѣбло. Дълбочината на която трѣбва да се сѣе памука е сжщата както и за кукуруза, т. е. 3—4 см., обаче, ако пролѣтьта е суха и въ ниви пѣсеклнвоваровити сѣмето трѣбва да се зарива по дълбоко (5 — 8 см.)

Обработване. Ако почвата въ която сме посѣяли памука е влажна и температурата въ атмосферата е къмъ 17° С. сѣмената покълняватъ въ 7 дни, ако температурата е по ниска т. е. 15° С. покълняването става въ 8—10 дни, въобще колкото дневната температура е по низка толкова по бавно покълнява сѣмето. При низка температура до 12° С. то ще покълни едва слѣдъ 17 дни.

Слѣдъ 10 — 12 дни отъ поникването трѣбва да се извърши първата легка копанъ, която има за цѣль да разсѣаби почвата около коренитѣ на младитѣ растения и да очисти послѣднята отъ плѣвелитѣ, които биха поникнали. Втората копань, се извършва ко-

гато растенията покарать по 4 листца и се забѣлѣжи, че повърхностьта на почвата се е втвърдила. При тази копань става и проскубването, като се оставя само по едно растение отъ повече поникналитѣ и то най силното, а изкубанитѣ се засаждатъ тамъ кждѣто по една или друга причина сѣмето не е поникнало. Трѣтата копань трѣбва да се извърши прѣди да започне цъвтението. Въ врѣме на цъвтението не трѣбва да се копае, защото ще се побърква на оплодяването. При третата копань добрѣ е малко да се загърли растението. Освѣнъ копаньта, трѣбва споредъ нуждата и да се плѣви памучената нива.

Ако въ началото на м. Май имаме топли дни съ топли нощи може да прѣдречемъ, че ще имаме добра реколта отъ памука, ако ли тогава имаме топли дни съ студени нощи то резултата ще бжде съмнителенъ. Щомъ нощната температура спадне до 0°С. трѣбва да

знаемъ, че памука е измръзналъ и безъ да губимъ време трѣбва да го разоремъ и да използуваме нивата съ просо или др., такава ниска температура, обаче, у насъ не би се докачала. Честитѣ и проливни дъждове прѣзъ мѣсецъ Май тоже много му врѣдятъ понеже растятъ плѣвели, пораждатъ се ръжди и се подкарва къмъ буйно разклонявание памученото стебло въ ущърбъ на плода. Прѣзъ мѣсецитѣ Юний и Юлий е много важна за памука влагата въ почвата и въ атмосферата, затова съ обработката ние трѣбва да се грижимъ прѣзъ това врѣме да задържимъ влагата въ почвата, като се глѣда щото прѣди узрѣването на памука да се остави почвата да затвърдѣе.

За да се добиятъ повече и подобрѣ развити плодови главици добрѣ е да се извърши *обрьзване*, което се състои въ това, че растенията се изрѣзватъ на височина 40—50 см. надъ земята, но тоя трѣбва да стане много

рано, прѣди показване на цвѣтнитѣ пжпки. Съ обрѣзването се постига и по ранното узрѣване на памука. На силна почва и при благоприятни климатически условия памука пуска много цвѣтни пжпки и се обсипва съ цвѣтове, отъ които въ послѣдствие се образуватъ плоднитѣ главички; нъ за да се получатъ по едри глави съ по доброкачественъ памукъ трѣбва да се оставатъ по-малко цвѣтове на растението, затова добрѣ е да се оставятъ по 12 —15 цвѣтове на всѣко растение, а излишнитѣ да се изкъсватъ.

За прибирание на реколтата и по нататъшнитѣ работи съ получения памукъ ще дадемъ допълнителни наставления.

Може ли памука да се сѣе ежегодно на една и сжща нива. Както всичкитѣ растения така и памука изчерпватъ различни елементи изъ почвата, вслѣдствие на което съ ежегодното сѣяние на едно и сжщо растение въ една и сжща нива само извѣстни елементи ще се изчерпватъ до като найпослѣ се усѣти тѣхния недостигъ съ ослабването на това растение. Ето защо, както за другитѣ растения, така и за памука, може да се каже, че нетрѣбва непрѣкжснато да се сѣе той на една и сжща нива, ако искаме да получаваме отъ него добра реколта, а трѣбва да се смѣняватъ нивитѣ така щото той да дохажда слѣдъ угарь, наторчване, или окопно растение. Дѣйствително, че поради особенитѣ климатически условия, които изисква памука, той неможе да получи мѣсто въ урѣденитѣ стопанства на западна Европа, както цереалитѣ, крѣмнитѣ и другитѣ индустриални растения, та и да му се даде надлѣжното мѣсто въ въведенитѣ сѣидбообръщения. Най-пространнитѣ памучни плантации се срѣщатъ въ нѣкои отъ сѣверо-американскитѣ съединени щати, нъ и тамъ не пазятъ редъ въ наслѣдването на растенията, а се огра-

ничаватъ да сѣятъ памукъ ежегодно на едно и сжщо мѣсто въ продължение на 10 години, като повръщатъ въ почвата въ видъ на торъ всичко що сж получили чрѣзъ памука съ исключение на влакната, а именно стебла, шушулки, сѣмена и пр. и слѣдъ 10 години напускатъ това мѣсто и засѣватъ друго. Въ скоро засѣленитѣ мѣста на сжщитѣ щати, благодарение на обширнитѣ праздни мѣста съ рѣдко население, земледѣлцитѣ сѣятъ въ продължение на нѣколко години памукъ на едно и сжщо мѣсто и слѣдъ като забѣлѣжатъ, че реколтата му захваща да намалява, тѣ напускатъ това мѣсто съвършенно и заематъ ново — дѣвственно мѣсто, кждѣто захващатъ сѣидбата на памука и т. н. и едва слѣдъ много години се завръщатъ на първото вцѣлено мѣсто, което отъ дългата почивка е придобило изгубенитѣ си сили. Това особено се практикува въ щата Тексасъ. Въ Египетъ, Малта, Македония и Южна България, кждѣто се обработва памука, ако и въ ограниченъ размѣръ, пакъ не намира специално мѣсто въ сѣидбообращението, благодарение на ненапрѣдналото още земледѣлие.

Съ цѣль да се ползува, види се, по-добрѣ почвата въ нѣкои мѣста между памука сѣятъ други растения, а нѣкждѣ памучнитѣ плантации засѣватъ порано, нъ разбира се на значителни растояния, съ лозе, праскови и др. и слѣдъ това сѣятъ вече памукъ. Всичкитѣ други растения, посѣти между памука, сж врѣдни за послѣдния, а и тѣ сами не могатъ да даджтъ реколта, каквато биха дали ако бѣха засадени на свободно мѣсто. Може да се допустне, и отъ само въ случай на нужда, да се посѣе между памука кукурузъ, нъ на голѣмо растояние отъ коренъ до коренъ. Това се прѣпоржчва само когато памучния червей се е развъдилъ много, защото е доказано, че той прѣдпочита да напада кукуруза прѣдъ па-

мука, та засѣтий мѣжду памука кукурузъ ще служи като примка за този червей

Распрѣдѣление работитѣ на памука по мѣсеци. Културата на памука е още много нова за насъ, още никакъ не изучена, а отъ друга страна и нашето, ако и малко, отечество се радва на различни климатически условия въ разнитѣ си части, така щото много погрѣшно щѣше да бѫде да се прѣпоржчватъ точно датитѣ, даже и мѣсецитѣ, въ които трѣбва да се извършатъ извѣстни работи съ засѣтий памукъ. Ако извѣстни работи въ Сѣверна България трѣбва да се извършатъ прѣзъ м. Май, то сѫщитѣ работи, вѣроятно, ще трѣбва да се извършатъ въ Южна България още прѣзъ Априлъ. Сѫщото може да се каже за източна и западна България. Его защо, въ краткитѣ ни наставления за посѣването и отгледването на памука ний никждѣ не посочваме на дни отъ мѣсеца, а посочваме кога трѣбва да се извърши извѣстна работа, въ зависимость отъ развиването на растението.

При все това, обаче, не ще бѫде, мислимъ, безъ интересно за нашитѣ земледѣлци, посѣли памукъ, да знаятъ какъ сѫ разпрѣдѣлени работитѣ на памука по мѣсеци въ сѣверо-американскитѣ съединени щати, които тука даваме:

Януарий, Февруарий и Мартъ	—	Една дълбока и една плитка орань (кръстосване).
Априлъ	—	Сѣяне
Май	—	Проскубване и копань
Юний	—	Втора копань и заравяне
Юлий и Августъ	—	Обрѣзване
Септем., Октом., Ноем., и Декември	—	Беридба.

Болести и неприятели на памука. Както другитѣ растения така и памука е изложенъ на разни болѣсти, наразити и пр., които по нѣкога причи-

нятъ ужасни опустошения въ памученитѣ полета. Тия повреди могатъ да се класифицират така:

1) Повреди отъ физиологически ненормалности на растението;

2) Повреди отъ криптогамически паразити (гжби).

3) Повреди отъ вредителни насѣкоми;

4) Повреди отъ неблагоприятни прѣзъ годината климатически условия и

5) Повреди отъ лоши трѣви (плѣвели).

Първитѣ повреди произтичатъ отъ повреждането на хранителни органи на растението, вслѣдствие което се побърква на нормалното приемание на храната и растението или линѣе или умира.

Вторитѣ повреди произлизатъ отъ растителнитѣ паразити (гжбитѣ), които прорастватъ въ растението, смучатъ отъ него и на негова смѣтка живѣятъ, вслѣдствие на което външний видъ на растението се измѣнява и постепенно то отслабва до като най послѣ умрѣ.

Третитѣ повреди се причиняватъ отъ разни вредителни насѣкоми, които изяждатъ разни части на растението.

Четвъртитѣ повреди се причиняватъ вслѣдствие на продължителна суша прѣзъ лѣтото, проливни дъждове прѣзъ есеньта, наводнения, градушка и пр.

Петитѣ повреди се причиняватъ отъ лошитѣ трѣви (плѣвели) такива сж: троскота и повитиката.

Противъ първитѣ, вторитѣ и четвъртитѣ повреди е много мжчна, даже и невъзможна, борбата, а противъ третитѣ и петитѣ повреди борбата е по лесна и съ нея искамъ да запозная ако и накратко нашия земледѣлецъ.

Лошитѣ трѣви, тросъка и повитиката чрѣзъ дълбоко орание прѣзъ есеньта и грижливо обработване на памука въ продължение 2 – 3 години могатъ съвършенно да се уничтожатъ.

Вредителнитѣ на памука насѣко-

ми сѫ: 1) *Памучно-плодната гъсеница*. Тя е ларвата на насѣкомото Heliothis armiger, която у насъ често се срѣщу по доматитѣ, тиквитѣ, но кочанитѣ (плода) на кукуруза, но просто, боба, граха, зелето, салата, конопа, тютюна, люцерната и по плодницитѣ главици на памука, тамъ кѫдѣто се обработва той. Като малко извѣстно това насѣкомо у насъ, ний ще даваме неговото описание на кратко, което ще бѫде достатъчно за неговото разпознаване.

Гъсеницата на това насѣкомо е тъмно-червена съ три зелено-сиви линии по продължение на гърба ѝ и отъ странитѣ си има жълти линии. Прѣднитѣ крила на пеперудата сѫ зелено жълто сиви съ малки тъмни пъпковидни пятна и едва забѣлѣзваеми жълти напрѣчни линии. Заднитѣ крила възъ бѣли, които въ срѣдата иматъ по едно тѣсно мѣсецообразно пятно. Пеперудата хвърчи деня прѣзъ цѣлий м. Май до кѫдѣ половината на м. Юний. Гъсеницата се появява прѣзъ Юлий и Августъ, тя зимува въ повърхностний слой на земята, кѫдѣто се и прѣвръща въ пашкулъ, изъ който на слѣдующата пролѣть излиза пеперудата. Пеперудата сниса яйцата си по едно изъ разнитѣ горни части на растението. Тѣзи яйца се излупватъ въ три до петь дни, нъ за излупването имъ прѣзъ пролѣтьта и есеньта сѫ потрѣбни повече дни. Излупената гъсеница врѣди на памучнитѣ растения като се храни главно отъ младочкитѣ, пъпкитѣ, цвѣтоветѣ и плодницитѣ имъ главици. Послѣднитѣ тя пробива, наяжда и отъ това послѣдва тѣхното уничтожаване. Особенно нейната врѣда върху плодницитѣ главици (топки) е голѣма, когато тя (гъсеницата) порастне.

Мѣркитѣ противъ тази гъсеница сѫ: първо естественнитѣ нейни неприятели: птицитѣ, паяцитѣ, брѫмбаритѣ, ситѣ, мравкитѣ, домашнитѣ птици и др. Мравкитѣ сѫ най вѣрнитѣ нейни

истребители. Забѣлѣзано е че тѣзи гъсеници сж и самоуничтожаватъ, като се ядатъ една друга.

Мѣркитѣ, които человѣкъ трѣбва да вземе за уничтожаването на тази гъсеница се състоятъ въ слѣдующето: 1) Дълбока оранъ на нивата прѣзъ есеньта, което ще бжде въ интересъ и на посѣва и 2) пръсканието гъсеницитѣ съ растворъ отъ газъ и сапунъ, което е възможно само при по малки пространства. Този растворъ се прави по слѣдующий начинъ: взима се 1 литръ газъ, $^1|_2$ литръ вода и 25 грама сапунъ. Сапуна се настъргва въ видъ на талашъ въ водата и се турга сждътъ на огъня да заври, като постоянно се бърка, щомъ водата заври до кипѣние сждътъ се снима отъ огъня и се изсипва газьта като се добрѣ разбърка въ продължение на 3 — 5 минути, още по добрѣ се разбърква съ нѣкаква църкалка. Получений растворъ има цвѣтъ като смѣтана и се нарича основна

смѣсь или мая. Една часть отъ тази смѣсь се смѣсва съ 16 части обикновенна хладка вода, въ която прѣдварително е растритъ толкова малко сапунъ щото тя да посинѣе и съ получений растворъ, посрѣдствомъ нѣкаква църкалка или машина пръскачка, каквито употрѣбяваме на лозята, се напръскватъ нападнатитѣ отъ тая гжсеница растения. 2) Насѣкомото Aletia Agrillacea, наречено въ Америка *памучна гъсеница*. Понеже това насѣкомо е още неизвѣстно въ Европа, а само въ Америка и то въ най-южнитѣ ѝ части и понеже врѣдата му и въ Америка не е толкова ужасна както на по първото насѣкомо, то недаваме тука за него никакво описание., 3) *Прѣселяющий скакалецъ* (Acridium migratorium) който, както е извѣстно, прѣлетява въ голѣми облаци и кждѣто заседне уничтожава всичката зеленина. Противъ това зло още нѣма намѣренс радикално срѣдство, освѣнъ плашението му съ тропа-

на тенекии, викания и пр. и 4) *Попово грасе* (grilotalpa vulgaris). Това насѣкомо прѣяжда коренитѣ на памука, вслѣдствие на което той умира. Срѣдствата за уничтожаването на това насѣкомо сж: 1) уничтожаване насѣкомото и неговитѣ ларви въ гнѣздата имъ чрѣзъ разкопаване, което е много лѣсна работа понеже, гнездата сж много лѣсно познаватъ по исъхналата около тѣхъ растителность и по видимитѣ дупки, които водятъ за тѣхъ, тѣ сж много плитки и хоризонтални въ земята; 2) чрѣзъ натрупване прѣзъ зимата на купчини торъ тукъ таме по нивитѣ, които се иска да се запазятъ, въ които купчинки насѣкомото бърза да се крие за прѣзимуване и тамъ се уничтожава и 3) Чрѣзъ законопаване саксийки прѣдъ самитѣ входове (дупки) на гнѣздата, нъ така че отверстията имъ да сж малко по ниско отъ повърхностьта на земята; въ тия саксии тѣ попадатъ и немогатъ вече да излѣзатъ и тамъ се

уничтожаватъ.

За уничтожаването на това насѣкомо немалко помагатъ: крътицитѣ, землеровката мишка (Corvus monedula) и папуняцитѣ (Upupa epops).

Събиране на реколгата. Прѣди да се пристжпи къмъ тази най важна и най задоволителна за земледѣлеца работа необходимо е да се увѣримъ дали памука е достатъчно узрѣлъ. Събрания памукъ прѣди съвършеното му узрѣване е отъ долно качество и непотрѣбенъ на фабрикантина. Както казахме и по рано, за операцинтѣ по културата на памука у насъ неможемъ да сочимъ още на дати, а тѣхното врѣме се опрѣдѣля отъ развитието на растението. Памука се счита за узрѣлъ когато главицитѣ пожълтеятъ и вече се распукнатъ, та като се стисне главицата между пръстетѣ да може добрѣ да се отвори. Събирането на памука нетрѣбва да се извършва сутрина прѣди да се вдигне росата или слѣдъ дъждъ. Главицитѣ трѣб-

ва да бѫдѫтъ съвършенно сухи. Самата работа брането трѣбва да става по слѣдующий начинъ: работника, който има отпрѣде си завързанъ единъ чувалъ или торба съ двѣ или три прѣгради (отдѣления), започва отъ края на единъ редъ и като хваща узрѣлата вече плодна главица, скъсва опашката ѝ или я отрѣзва съ едни ножички, които носи съ себе си, слѣдъ това разчоплюва главицата, изважда памука заедно съ сѣмената отъ главицата и го турга въ торбата, като внимава да дѣли събираний памукъ на качества, а именно памукъ съ най долни и тънки влакна — първо качество да го турга въ едното отдѣление, тоя съ къси и дебели влакна — второ качество — въ второто отдѣление и повредений ръждивъ памукъ — трето качество — въ третото отдѣление. Тъзи работа, на гледъ много лѣсна, за неопитния работникъ е доста трудна, нъ за опитния негръ въ Америка тя е една играчка. Напрѣд-

налата въ всѣко отношение Америка съ свойте много изобретатели е поискала и тука ржчний трудъ да замѣни съ машиненъ, обаче това не ѝ се е удало. Изобрѣтени сѫ били разни машини за брането на памука, но за жалость нито една е могла да отнеме тази работа отъ негритѣ. Обрания съ машина памукъ е трѣбвало на ново да мине прѣзъ ржцетѣ на негритянката за да се сортира и очисти отъ листата и зеленитѣ още глави и за това тамъ плантаторитѣ сѫ се отказали отъ услугата на машинитѣ въ тая работа.

Памукътъ неможе да се обере за единъ пѫтъ, както това е съ всичкитѣ наши растения, защото той не узрѣва наведнажъ. Често се срѣща на едно и сѫщо стебло да има съвършенно узрѣли глави и още пъпки които едва се разцъвтѣватъ и за това въ Американскитѣ съединени щати бранието на памука се извършва на три пѫти. У насъ понеже културата на памука още не е толкова

развита тъзи работа може да се извършва чрѣзъ 2—3 деня, така напр. главицитѣ узрѣли днесъ да се съберѫтъ и слѣдъ 2—3 деня — тия които до тогава узрѣятъ. Слѣдъ събиранието на памука, той трѣбва да се освободи и отъ останалата въ него влага, защото иначе натрупанъ на купъ би се запарилъ и ще добие единъ ржждивъ цвѣтъ, па ще изгуби и якостьта си. За тъзи цѣль той се простира на слънце да исъхне. Достатъчно е 4—6 часа да стои на слънца за да изгуби съдържащата се у него влага.

Отдѣляне сѣмето отъ влакното. За да бжде памука готовъ за фабрикация, необходимо нуждно е да се извадятъ сѣмената му, което трѣбва да се извърши слѣдъ изсушаванието му, за което споменахъ по-горѣ. Изваждането на сѣмето става съ ржка и съ машина; послѣдното е по-икономическо. Понеже сѣмената на памука сѫ много заплъстени и изваждането имъ съ ржцѣ е

много мжчно то и затова употрѣбяватъ една проста машина, която и тукъ би могла да се направи, наречена *маганъ*. Има машини за тази цѣль въ Америка по-усъвършенствувани, каквата е тази на *Е. Витнеръ*, която е парна, съ една конска сила и съ нея може да се очисти на день до 150 килогр. памукъ. Машината, приспособима за насъ е споменатата подъ името *Маганъ*. Тя се състои отъ два дървени или желѣзни валяци, поставени хоризонтално близко единъ върху други и посрѣдствомъ една ржчка се движатъ единъ срѣщу други; за да могѫтъ да поематъ тѣ иматъ длабове, които влизатъ единъ въ други или пъкъ желѣзни зжбци, които се разминаватъ. Единъ работникъ чрѣзъ ржчката движи валяцитѣ а другъ турга и распрѣдѣля памука между валцитѣ. Съ движението на валяцитѣ чистия памукъ излиза отъ другата страна, а сѣмето пада отпрѣдъ, отъ гдѣто се подава памука. Слѣдъ очистването на памука

той се направя на бали, прѣсува се или пъкъ само въ чували се прѣдава не фабриката за прѣденне.

Приходъ. Колко килограма памукъ би се получилъ отъ единъ декаръ пространство у насъ още точно не извѣстно. За даннитѣ по този въпросъ въ Америка ето що говорятъ: на 1 акръ (4 декара и 2 ара) максимално се добива 500 либри (1 либра е равна 452 грама) суровъ памукъ; така щото, на декаръ се получава около 56·5 клгр. суровъ памукъ. Споредъ *Сидуръ*, на декаръ се получава до 223 клгр. суровъ памукъ, отъ който може да се получи около 70 клгр. чистъ памукъ, нъ това е само максимална реколта.

Уползотворение на остатъцитѣ. Само съ памука не се използува до край памучното растение, напротивъ, всичко останало слѣдъ изваждането на памука е цѣнно, така напр.: 1) *стеблата* на растението могатъ да се употрѣбятъ за гориво или за торъ, като чрѣзъ прѣ-

оравание се зариватъ въ нивата; 2) *кѫситѣ влакна*, които оставатъ по сѣмето, могѫтъ посрѣдствомъ специални машини да се извадятъ и отъ тѣхъ се прави вата, толкова употрѣбявана въ дрѣхарството; 3) *кожата на зърната*, която се отлющува при фабрикацията имъ на памучно масло, може да се употрѣби за храна на добитъка; 4) *мѣсото на сѣмето* се прѣсува за изваждание на памучно масло и 5) *кюспето* (остатъка) отъ сѣмената слѣдъ изваждането на маслото се расчупва, смила и употрѣбява като кърмило за добитъка или пъкъ се разхвърля по нивитѣ за наторяване. Разбира се, че съвършенното използуване на памучното произведение е възможно само тамъ, кѫдѣто памука се обработва въ голѣмъ размѣръ, та има постоянни и специални фабрични завѣдения.

ВСИ „В. Коларов"
Централна библиотека
ПЛОВДИВ
ФАКУЛТЕТСКА БИБЛИОТЕКА НА УНИВЕРСИТЕТА
ИНСТИТУТ ЗА ОБЩО ЗЕМЕДЕЛИЕ
СОФИЯ